

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף ז

למדנו ש'הספקות' (= בהמות שיש בהם ספק) נכנסים לדיר להתעשר ב'מעשר בהמה' עם שאר הבהמות.

שאלה: **מאי ספיקות:** מה הספק בבהמות הללו? אם נאמר שזו בהמה שיש ספק האם היא בכור או לא (ספק אם האם כבר ילדה בהמה לפניה). זה לא יתכן. כי במעשר נאמר "הַעֲשִׂירִי יְהִי קֹדֶשׁ" דהיינו דוקא בהמה שאינה קדושה קודם לכן היא תהיה קדושה על ידי מעשר, אבל בכור שהוא כבר קדוש אינו יכול להיות קדוש בקדושת מעשר. ומכיון שהבהמות הללו הם ספק בכורות אי אפשר לעשר אותם.

אלא מדובר שפדו את הספק בכורות הללו בטלאים, והטלאים הללו שהם 'ספק פדיון פטר חמור' מתעשרים במעשר בהמה. (כי אפילו טלה 'פדיון פטר חמור ודאי', צריך להתעשר). וכמו שאמר רב נחמן.

ומעשרן והן שלו: כל תשעת הטלאים ה'ספק פדיון פטר חמור' נשארים ברשותו, כי הכהן הוא מוציא מחבירו ועליו הראייה. ורק העשירי הוא קרבן מעשר בהמה.

*

מאי הוי עלה דמסותא: מה המסקנה בסוגיית המרחץ שרבו עליו שניים והקדישו אחד מהם, האם הוא קדוש או לא?

ת"ש וכו' הוה עובדא בי רב חסדא: היה מעשה שבא לפני רב חסדא, ורב חסדא הלך לשאול את רב הונא, ורב הונא פשט את הספק מדברי רב נחמן שאמר כל ממון וכו'. מכיון שהמקדיש את המרחץ לא יכול להוציאו בבית דין עד שיביא ראיה שהוא שלו, ממילא ההקדש לא חל.

קושיא: **הא יכול להוציאו:** מדברי רב נחמן משמע שאם הוא יכול להוציאו בבית דין, זה כבר מספיק שההקדש יחול, ואפילו שהוא עדיין לא הוציאו בפועל. אך הרי אי אפשר להקדיש דבר שאינו ברשותו. וכמו שאמר ר' יוחנן גזל בהמה ועדיין לא

נתייאשו הבעלים, גם הגזלן וגם הבעלים אינם יכולים להקדיש אותה. הגזלן לא, כי לפני יאוש הבהמה אינה שלו. והבעלים לא, כי כרגע הבהמה אינה ברשותו.

תירוץ: מי סברת: וכי אתה סובר שמדובר כאן במרחץ 'מטלטין' כגון גיגית גדולה? לא. מדובר כאן במרחץ בנוי בקרקע. ולכן אם הוא יכול להוציאה בדיינים, היא כבר נחשבת ברשותו.

*

תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דר' אבהו: שנים האוחזים בטלית, כל אחד מקבל את מה שידו תופסת, ואת שאר הטלית הם חולקים ביניהם בשווה. רבי אבהו סימן לו בידו שהם חולקים בשבועה.

קושיא: **אלא מתניתין:** אם כן מה שכתוב במשנתנו ששניים האוחזים בטלית יחלוקו, ולא כתוב שכל אחד נוטל עד מקום שידו מגעת. איך מדובר? **רב פפא מתרץ:** מדובר שהם תופסים בחוטי האריג שבקצוות הטלית, ומכיון ששניהם שווים בתפיסה הם חולקים את כולה ביניהם.

אמר רב משרשיא: מכאן אנו לומדים דין לגבי קנין סודר (= קנין חליפין הנעשה על ידי שהקונה נותן כלי [כגון סודר] למקנה, וכשהמקנה קונה אותו הוא מקנה לו בתמורה את החפץ או הקרקע). שאם המקנה תפס בסודר שטח של שלוש על שלוש אצבעות, הקנין חל, אפילו שהקונה מחזיק בצד השני של הסודר.

משום שהשטח שהוא תפס נחשב כאילו הוא נחתך מהסודר (כמו שראינו לגבי שניים אוחזים בטלית שכל אחד מקבל את השטח שהוא תופס). ומכיון ששלוש על שלוש אצבעות זה הגודל המינימלי של 'בגד' (וכמו שמצאנו בהלכות טומאה שבגד שלוש על שלוש מקבל טומאה), אם כן המקנה זכה ב'כלי' ותמורתו הוא מקנה את החפץ לקונה.

קושיא: **ומאי שנא מדרב חסדא:** מדוע אמר רב חסדא שהמגרש את אשתו ונתן לה גט והוא מחזיק בחוט המחובר לגט, אם החוט חזק והוא יכול למשוך את הגט ולהביא אותו אליו, היא לא מגורשת. אך הרי האשה תופסת בגט, ואם כן מדוע הגט לא נחשב חתוך מהחוט?

תירוץ: **התם כריתות בעינן:** לגבי גט יש דין מיוחד של 'כריתות' שהבעל והאשה יהיו מובדלים אחד מהשני. ומכיון שהגט מחובר לבעל, אין כאן 'כריתות'. אבל לגבי קנין

סודר צריך 'נתינה' מהקונה למקנה, וגם כשהמקנה תופס רק חלק מהסודר יש כאן 'נתינה'.

אמר רבא אם היתה טלית מוזהבת חולקין: הגמרא מקשה 'פשיטא!' ומתרצת שמדובר שהזהב נמצא באמצע הטלית, והוא קרוב לקצה אחד של הטלית. היה מקום לומר שהמחזיק בצד הקרוב לחלק המוזהב, טוען שהוא רוצה לחלוק את הטלית לרוחב ואז הוא יקבל את כל החלק המוזהב. קמ"ל שהשני טוען לו בחזרה מדוע לחלוק לרוחב ולא לאורך? נחלוק לאורך ואז נתחלק בחלק המוזהב חצי חצי.

*

ת"ר שנים אדוקין בשטר: המלוה והלווה מחזיקים בשטר חוב, המלוה טוען 'השטר נפל ממני ואתה חייב לי את הכסף', והלווה טוען 'כבר פרעתי לך את הכסף והחזרת לי את השטר והשטר נפל ממני'. לדעת רבי אם השטר כשר דהיינו 'שקיימוהו חותמיו' (= העדים שחתמו על השטר העידו על חתימותיהם ובית דין כתבו בשטר 'הנפק' שהשטר הזה מקויים) המלוה גובה בו את הכסף, לדעת רשב"ג יחלוקו.

דין נוסף - אם הדיין מצא את השטר לדעת ת"ק הדיין לא יוציאו מידיו לעולם, לדעת ר' יוסי הרי הוא בחזקתו ומחזירים אותו למלוה כדי שיגבה בו את החוב.

אמר מר (= רבי) יתקיים השטר בחותמיו: הגמרא מקשה מדוע המלוה גובה את כל החוב? הרי כתוב במשנתנו ששנים אוחזין בטלית יחלוקו!

תירוצ: **אמר רבא אמר רב נחמן:** אם השטר מקויים - אין מחלוקת שהמלוה והלווה חולקים את החוב (כלומר המלוה גובה רק חצי חוב). וכל המחלוקת בין רבי לרשב"ג היא במקרה שהשטר אינו מקויים.

לדעת רבי גם אם 'מודה (הלווה) בשטר שכתבו צריך (המלוה) לקיימו', כלומר אמנם הלווה מודה שהשטר אמיתי והוא כתב אותו למלוה, אבל הוא גם טוען שהוא פרע אותו. ולכן אם המלוה לא יקיים את השטר, הוא לא יוכל לגבות מהלווה כלום, בגלל שכל התוקף של השטר נובע רק בגלל שהלווה מודה שהוא כתב אותו, אך הוא עצמו טוען שהוא כבר פרע את החוב. אבל אם השטר מקויים, יש לו תוקף מצד עצמו גם בלי הודאת הלווה. אמנם מכיון שהלווה מחזיק בשטר יחד עם המלוה, שניהם חולקים בסכום הכתוב בשטר.

ואילו לדעת רשב"ג אפילו אם השטר לא מקוים, מכיון שהלווה מודה בשטר, ממילא יש לו כבר תוקף ויכול המלוה לגבות בו. אמנם מכיון ששניהם מחזיקים בו, הם חולקים בכסף.

הגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא:

נפל ליד דיין לא יוצאו עולמית. קושיא: **מאי שנא ליד דיין**: אפילו כל אדם שמצא את השטר לא יוצאו מידיו? תשובה: **אמר רבא**: כוונת הברייתא כך. אדם שמצא שטר שכבר קוים על ידי הדיינים, לא יחזיר אותו ללווה ואפילו לא למלווה, כי אנו חוששים שמא הלווה באמת פרע את החוב והשטר נפל מידיו.

ולא מיבעיא: והברייתא מחדשת שאפילו אם השטר מקוים לא יחזיר למלווה. אבל אם הוא לא מקוים ודאי שלא יחזיר למלווה, כי יתכן שהלווה כתב את השטר בשביל ללוות בו לאחר זמן, ולבסוף הוא התחרט ולא לווה.

רבי יוסי אומר: אבל רבי יוסי חולק וסובר שאם השטר מקוים יחזיר אותו למלווה. כי לא חוששים שהלווה פרע את השטר והוא נפל ממנו, משום שלווה שמקבל את השטר לידיו הוא נזהר לקרוע אותו מיד והוא לא משהה אותו.

קושיא: **ולא חייש ר' יוסי לפירעון?** והרי כתוב בברייתא המוצא שטר כתובה בשוק, לדעת ת"ק אם הבעל מודה שהוא עדיין לא שילם לאשה את הכתובה, יחזיר אותה המוצא לאשה. אבל אם הבעל טוען שפרע את הכתובה והאשה החזירה לו את הכתובה והיא נפלה ממנו, לא יחזיר לא לבעל ולא לאשה. לדעת רבי יוסי אם האשה עדיין לא נתגרשה, יחזיר את הכתובה לאשה, כי אדם לא נותן לאשתו את כסף הכתובה בעודם נשואים. אבל אם היא התאלמנה או נתגרשה, לא יחזיר לא לבעל או יורשיו, ולא לאשה. מחשש שמא פרע לה את הכתובה והיא נפלה ממנו.

מוכח שלדעת רבי יוסי 'חוששים לפירעון', כלומר שהבעל פרע את הכתובה ובכל אופן הוא לא קרע את השטר והוא נפל ממנו!

תירוץ: **איפוך**: יש להפוך את השיטות בברייתא הראשונה. דהיינו, אם נפל השטר ליד דיין רבי יוסי הוא זה שסובר שלא יוצאו עולמית כי חוששים לפירעון (דהיינו שהלווה פרע את הכסף ולא קרע את השטר והוא נפל ממנו), ואילו חכמים סוברים שהרי הוא בחזקתו כי לא חוששים לפירעון.

קושיא: אי הכי קשיא דרבנן אדרבנן: כי כברייאת הראשונה הם סוברים שלא חוששים לפרעון, ואילו כברייאת של כתובה הם סוברים שכן חוששים לפרעון (ולכן הם אמרו שאם הבעל לא מודה שהוא חייב לה את הכתובה, לא יחזיר לא לבעל ולא לאשה).

תירוץ: שטר כתובה כולה רבי יוסי: באמת הברייאת השניה של כתובה אין בה מחלוקת, אלא כולה היא רק דעתו של רבי יוסי. ויש בה 'חיסורי מיחסרא' של מילים. וכך ביאורה, רבי יוסי סובר שאם האשה נתגרשה לא יחזיר לא לבעל (שמא היא נפלה מהאשה), ולא לאשה (מחשש שהבעל פרע ולא קרע את השטר והוא נפל ממנו כי 'חוששים לפרעון'). אבל אם הם עדיין נשואים יחזיר לאשה, כי אדם לא עשוי לפרוע את הכתובה בזמן הנישואים.

נמצא שאין כאן כלל דעת חכמים, וממילא נסתלקה הקושיא.

תירוץ נוסף: רב פפא אמר: באמת אין להפוך את השיטות בברייאת הראשונה, ורבי יוסי סובר שאין חוששים לפרעון. ומה שכתוב בברייאת השניה, כוונת רבי יוסי לומר לחכמים 'לשיטתי בכל מקרה לא חוששים לפרעון ואפילו אם היא נתגרשה יחזיר את הכתובה לאשה (כי אם הבעל היה פורע הוא היה קורע את השטר). אבל לשיטתכם שאתם חוששים לפרעון ולכן אתם סוברים שלא יחזיר לאשה, בכל אופן עליכם להודות לי שאם היא עדיין נשואה שיחזיר לאשה, כי הבעל לא עשוי לשלם כתובה בעודו נשוי לאשתו'.

אבל רבנן חולקים וסוברים שאנו חוששים שמא הבעל מסר לה צורות של כסף עבור הכתובה בעודם נשואים, כדי שלא תצטרך לטרוח להוציא את הכתובה מהיורשים לאחר מותו.

תירוץ נוסף: רבינא אמר: באמת יש להפוך את הברייאת הראשונה, ורבי יוסי חושש לפרעון וכמו שכתוב בברייאת השניה. ומה שהקשינו מרבנן על רבנן אין קושיא. כי מה שרבנן אומרים שבכתובה אם הבעל 'לא מודה', לא יחזיר (לבעל ולא) לאשה - אין זה בגלל שחוששים לפרעון. אלא חוששים שמא הבעל כתב לה כתובה נוספת אחרי שנאבדה לה הכתובה הראשונה. ומה שכתוב שהבעל 'לא מודה' הכוונה שהוא טוען אל תחזירו לה כי יש לה כתובה נוספת ולאחר מותי היא תוציא אותה ותגבה מהיורשים פעם נוספת.

ואילו רבי יוסי חולק וסובר שלא חוששים לשתי כתובות, ולכן אם היא נשואה יחזיר לה (כי אין דרך הבעל לפרוע קודם הגירושין, וגם לא חוששים לשתי כתובות).

*

אמר רבי אלעזר מחלוקת: מה שאמרה הבריייתא למעלה ששניים מחזיקים בשטר סובר רשב"ג שיחלוקו, כל זה דוקא כששניהם מחזיקים את הטופס או את התורף (= בשטר יש שני חלקים; 'התורף' הוא עיקר השטר והוא החלק העליון ובו כתוב השמות סכום ההלוואה והתאריך, ו'הטופס' הוא החלק התחתון ובו כתוב שאר נוסח השטר). אבל אם אחד מחזיק את 'הטופס' והשני את 'התורף', כל אחד מקבל את מה שהוא מחזיק.

ור' יוחנן אמר: שתמיד חולקים בשווה. הגמרא מבינה עכשיו שרבי יוחנן חולק על רבי אלעזר.

קושיא על רבי יוחנן: **ואפילו אחד אדוק וכו':** בתמיהה? והרי כתוב בבריייתא שכל אחד נוטל רק את מה שהוא תפס בידו.

תשובה: **לא צריכא דקאי תורף בי מצעי:** מדובר שהתורף נמצא באמצע ושניהם לא מחזיקים בו, ולכן הם חולקים אותו בשווה. ובאמת רבי יוחנן לא חולק על רבי אלעזר אלא רק מבאר את החלוקה במקרה כזה.

קושיא: **אי הכי מאי למימרא:** מה החידוש? תירוץ: **לא צריכא:** מדובר שהתורף קרוב לכיוונו של אחד מהם, והלה רוצה לחלוק את השטר באמצע לרוחב ואז ישאר כל התורף שלו, וקמ"ל שהשני טוען לו שיש לחלוק את השטר לאורך כדי שלכל אחד מהם יהיה חצי מהתורף.

א"ל רב אחא מדפתי לרבינא: רבי אלעזר אמר שאם אחד תופס בתורף והשני בתורף, זה נוטל טופס וזה נוטל תורף. וקשה, מה יעשה המחזיק בטופס עם הטופס, וכי הוא צריך נייר לכסות בו את צלוחיתו?

אמר ליה לדמי: אין הכוונה שהוא מקבל את הטופס. אלא מעריכים כמה שווה שטר שכתוב בו זמן וכמה שווה שטר שאין בו זמן, משום ששטר שיש בו זמן שווה יותר כי ניתן לגבות בו מנכסים משועבדים ואילו שטר שאין בו זמן לא. והם חולקים ביניהם את הסכום הכתוב בשטר, אלא שהמחזיק בטופס משלם למחזיק בתורף את ההפרש שבין שטר שיש בו זמן לשטר שאין בו זמן.

ויחלוקו נמי דאמרן: וגם מה שאמרה הברייטא שיחלקו בשטר, אין הכוונה שבאמת חותכים את השטר לשניים, אלא הכוונה שחולקים בכסף הכתוב בשטר.

דאי לא תימא הכי: והראייה לכך. שאם לא נאמר כן, הרי 'שנים אוחזין בטלית.. ויחלוקו' וכי באמת יחתכו את הטלית לשניים? הרי הם יקלקלו אותה! אלא בהכרח שהם מתחלקים בשווי של הטלית.

דחייה: הא לא קשיא: כי יתכן ובאמת חותכים את הטלית לשניים, ועדיין היא ראויה לילדים קטנים.

ראייה נוספת: והא דאמר רבא אם היתה טלית מוזהבת חולקין: והרי הם יקלקלו אותה? **דחייה: הא לא קשיא:** היא ראויה לבני מלכים קטנים.

ראייה נוספת: והא דתנן היו שנים רוכבין על גבי בהמה וכו': זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי... יחלוקו. והרי הם יקלקלו את הבהמה! אמנם אם מדובר בבהמה טהורה, אכן ניתן לשחוט אותה ולהתחלק בבשר. אבל בבהמה טמאה, הרי הם יקלקלו אותה. אלא בהכרח שהכוונה שהם יחלקו ביניהם את שוויה ולא את גוף הבהמה עצמה. ואם כן גם בשטר מדובר שיחלקו ביניהם את הסכום הכתוב בו ולא את הנייר.